

Наталія Шеремета

ХРОНІКА АНТИУКРАЇНІЗМУ

[Василь Лизанчук. Геноцид, етноцид, лінгвоцид української нації: хроніка. — Львів: Вид-чий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2008. — 258 с.]

Вісімнадцятий рік іде розбудова незалежної України. Йде важко і непослідовно. Все більше українців починає усвідомлювати, що наше *сьогодні* обумовлене нашим *вчора*, а наше *завтра* народжується *сьогодні*; що майбуття нашої держави залежить лише від нашої небайдужості і наших зусиль.

Однак кількасотрічне перебування українського народу в колоніальній залежності, постійний тиск, переслідування, зневажання, неможливість зробити кар'єру цілеспрямовано руйнувало українську культуру, духовність, церкву, асимілюючи одних та знищуючи інших представників вищих верств, еліти, а згодом — і решти народу. Постійний страх бути звинуваченим у націоналізмі не міг не мати наслідків у психіці багатьох українців, тому часто призводив до ренегатства або, простіше, запродавства, відмови від уживання рідної мови в побуті та різних сферах суспільного життя. Українськість витіснялася з пам'яті українського народу. Колонізаторська політика батога і медяника наших сусідів спотворювала національний характер, руйнувала самосвідомість, закодовувала у волелюбні українські гени синдром рабськості з неповагою до своєї нації, держави, до своєї мови, культури і, звичайно, до своєї влади, — формувала українське безпам'ятство.

Під тиском російськомовного середовища «прищеплена» меншовартість та безпорадність призвела до змін в елітарному мисленні та масовому вжитку української мови, але найвище керівництво країни, на жаль, і сьогодні не розуміє, що авторитет і успіх України у світі без самоідентифікації титульної нації неможливі.

Тому поява навчально-методичного посібника «Геноцид, етноцид, лінгвоцид української нації: хроніка» Василя Лизанчука стала незаперечно поважною подією української мовознавчої і бібліографічної науки.

Автор вдумливо крокує історичним шляхом української нації — одного з найчисленніших народів Європи. Висококваліфіковано упорядкований величезний за обсягом документальний фактаж дає вичерпне уявлення про те, як від покоління до покоління здійснювалося brutальне втручання колонізаторів у соціальну психіку українського народу, як

насаджувалась чужа мова, що впливала на підневільний народ не тільки як засіб передавання позамовного змісту, але й як віддзеркалення чужої системи вартостей, чужого світобачення, чужого способу поведінки, чужого мовленнєвого етикету і навіть антиетикету.

Буття українців складалось і існувало у часі у вигляді системи, щодо якої конститутивний фактор зовнішньої причини був суб'єктивно постійним і обов'язковим. Тому зацікавлення викликають дібрані автором документи, його пояснення та стислі коментарі, які висвітлюють не лише відомі події та цифри, а й знайомлять із замовчуваними таємними та офіційними циркулярами, указами, розпорядженнями, що проливають світло на підступну руйнацію української культури, духовності, церкви; пояснюють, чому правлячі кола сусідніх держав, у склад яких входили у свій час українські землі, так наполегливо і затято проводили політику російщення, колонізації, мадяризації, румунізації, що призвела до морально-духовного каліцтва мільйонів українців.

Лінгвоцид, попри виняткову важливість його наукового вивчення для сучасного і майбутнього буття української нації, в офіційній соціально-гуманітарній науці лише починає досліджуватися. Тому поєднання В.Лизанчуком свідчень етноциду із геноцидом та лінгвоцидом в Україні як тріади антигуманних процесів, спрямованих на зникнення української спільноти, є справедливим.

Осмилення поданих у навчально-методичному посібникові матеріалів пояснює, чому ми досі дозволяємо таким, як М. Смолін, у Москві закликати не визнавати прав на існування за державою Україна, українським народом і українською мовою, а у Верховну Раду обираємо депутатів на кшталт Дмитра Табачника, які національно свідомих українців називають «юрбою», що спустилася з полонин», а українську інтелігенцію – «вузьким прошарком», задля якого «не можна вести культурну політику»; чому досі з рабською покорою терпимо спроби надати процесам імперського російщення історичної легітимності.

Автор спонукає до роздумів, як не дозволити Росії зробити в Україні російську неоколонію, як розбудити національну свідомість, як сформувати рідне мовно-культурне середовище, як відродити історичну пам'ять українців. Даним дослідженням й іншими науковими розвідками Василь Лизанчук переконує, що лише ґрунтовне вивчення всіх чинників, що впливають на формування української національної самосвідомості, серед яких неабияке місце займає національна мова, сприятиме національно-патріотичному вихованню майбутніх поколінь і збереженню етнічного імунітету.

З притаманною науковою прискіпливістю, відданістю національній справі, усвідомленням багатоаспектності і невирішеності досьгодні проблеми професор розпочинає огляд хроніки геноциду, етноциду, лінгвоциду в Україні від середини XI ст. і продовжує до наших днів. Він переконаний, що вдумливий український патріот зуміє розгледіти документальну правду і не побоїться чинити ідеологічний опір російським версіям української історії.

Своїми гострими спостереженнями, тонким розумінням становища, об'єктивними оцінками минулого нашої країни та конкретними при-

кладами Василь Лизанчук доводить, що дух української нації невмирущий, що всупереч нинішнім проблемам і труднощам, українці не втратили волелюбності, тому зможуть розшифрувати культурний генофонд, відродити український національний характер, а отже, розбудувати заможну, національно-духовну і щасливу українську Україну.

Ніколи не було і, здається, не може бути повної інформативності у будь-якій галузі знань, тим більше, якщо враховувати наміри автора щодо хронології і добору матеріалу, проте видається цілком очевидним, що «Геноцид, етноцид, лінгвоцид української нації: хроніка» доктора філологічних наук, професора Василя Васильовича Лизанчука стане новим стимулом на ниві українознавчих дослідів. Поза всяким сумнівом, рецензована праця стане джерелом дослідження багатьох явищ української історії, сприятиме утвердженню українства як історичного феномену ХХІ століття.

Анатолій Трембіцький

ЦІННІ НАДБАННЯ ДЛЯ ІСТОРИКІВ

[Микола Мушинка. Музей визвольної боротьби України в Празі та доля його фондів. Історико-архівні нариси. — К.: ДЦЗДНАФ, 2008. — 162 с.; Мизак Н.С., Горбатюк В.І. «За тебе, свята Україно». Кам'янець-Подільська область у визвольній боротьбі ОУН, УПА: Книга V. — Чернівці: Букрек, 2006. — 352 с.]

Автором першої монографії є відомий український учений з Пряшівщини, професор Пряшівського університету, доктор філологічних наук, іноземний член Національної Академії Наук України, Голова Асоціації українців Словаччини, Наукового товариства імені Шевченка у Словаччині Микола Мушинка. Перше видання цієї праці з'явилося в Австралії у 1996 р. з ініціативи директора славистичного відділу (нині Школи модерних мов, літератур та лінгвістики) Університету імені Монаша в Мельбурні професора Марка Павлишина за фінансової підтримки Фондації Енциклопедії українознавства в Австралії. Адже в Україні, Чехії, Словаччині, Західній Європі та Америці не віднайшлося коштів для видання книжки.

У монографії висвітлено історію створення, діяльності і знищення тоталітарним радянським режимом унікальної і, безумовно, провідної установи у структурі українських інституцій Чехословаччини міжвоєнного періоду, Музею визвольної боротьби України у Празі (1925-1948), що прославилася на цілий світ своєю невтомною збирацькою й просвітницькою діяльністю.

Кращі представники української інтелігенції, а серед них багато викладачів і співробітників Кам'янець-Подільського державного українського університету, які у 20-х р. ХХ ст. були змушені емігрувати з України у Чехію, упродовж двох десятиліть на вигнанні ретельно збирали і дбайливо зберігали майже мільйон одиниць документів та музейних експонатів. Вони плекали світлу надію — урочисто передати ці безцінні національні скарби незалежній Україні, передати як святиню,